

5:e söndagen i fastan

(Judica.*)

Predikan på distans 2021-03-21.

Kyrkoherde Sten Rydh, Evangelisk-lutherska kyrkan i Sverige

Livets bröd

I Guds, Faderns + och Sonens och den Helige Andes, namn. Amen.

Bön: Käre himmelske Fader! Vi tackar dig för att du sänt din Son till att försona oss och hela världen med dig själv. Kom med din helige Ande genom ordet och undervisa oss om din sanna vingård, som är din helig kyrka och församling. Låt oss där genom ordet och sakramenten få andligt liv, växa till och bära frukt. Genom din Son, Jesus Kristus, vår Herre och Frälsare. *Amen.*

Predikotext. Evangeliet 1:a årg. Matt. 21:33-43.

Hörnstenen som byggningsmännen förkastade.

Då sade Jesus till översteprästerna och folkets äldste (v.23)...

33. Lyssna på en annan liknelse: En husbonde planterade en vingård. Han satte stängsel runt den, högg ut en vinpress och byggde ett vaktorn. Sedan arrenderade han ut den till vinodlare och reste bort.

34 När skördetiden närmade sig, sände han sina tjänare till vinodlarna för att få sin del av frukten. 35 Men vinodlarna tog fast hans tjänare. En slog de, en annan dödade de och en tredje stenade de. 36 Återigen sände han andra tjänare, fler än de förra. Men de gjorde på samma sätt med dem.

37 Till sist sände han sin son till dem och sade: Min son kommer de att ha respekt för. 38 Men när vinodlarna fick se sonen sade de till varandra: Här är arvtagaren! Kom, vi dödar honom så får vi hans arv. 39 Och de tog fast honom, kastade ut honom ur vingården och dödade honom. 40 När nu vingårdens herre kommer, vad ska han då göra med dessa vinodlare?"

41 De svarade honom: "Han ska ge de onda en ond död och arrendera ut vingården till andra vinodlare som ger honom frukten i rätt tid." 42 Jesus sade till dem: "

Har ni aldrig läst i Skrifterna: Stenen som husbyggarna förkastade har blivit en hörnsten. Herren har gjort den till detta, underbart är det i våra ögon. 43 Därför säger jag er: Guds rike ska tas ifrån er och ges åt ett folk som bär dess frukt."

Predikan sammanfattas i tre delar.

1. Vingården byggdes av Gud
2. Vingården förstördes av falska lärare
3. Vingården bär frukt genom Kristus

1. Vingården byggdes av Gud

Jesus samtalar med översteprästerna och folkets äldste (v. 23). Han har förmanat dem strängt och berättar nu ännu en liknelse. Han säger:

En husbonde planterade en vingård. Han satte stängsel runt den, högg ut en vinpress och byggde ett vaktorn. Sedan arrenderade han ut den till vinodlare och reste bort (33).

Vingården är Guds kyrka och församling där. Efter syndafallet fick Adam och Eva löftet om kvinnans säd, som skulle trampa sönder ormens huvud (1 Mos. 3:15). Det var löftet om den kommande Messias, Kristus, som skulle tillintetgöra Satan och hans rike. Alla som trodde på Herrens löfte utgjorde vingården. Det står t.ex. att Abraham trodde på Guds löfte

och att det räknades honom till rättfärdighet. Abraham fick löftet om välsignelse genom sonen Isak och den Frälsare som skulle komma genom honom:

I dig ska jordens alla släkter bli välsignade (1 Mos. 12:3). ... Sedan förde han honom ut och sade: ”Se upp mot himlen och räkna stjärnorna, om du kan räkna dem.” Och han sade till honom: ”Så ska din avkomma bli.” Och Abram trodde på Herren, och han räknade honom det till rättfärdighet (1 Mos. 15:5f).

Stängslet runt vingården är Guds löftesord. Genom ordet beskyddar Gud sin vingård och ser till att inget skadligt kommer in där och förstör de värdefulla vinträden. Vaktornen är platserna där Guds väktare, profeter, domare, kungar och präster, skall se till att ingenting skadligt kommer in i vingården. Detta skydd är först och främst lagens predikan, där all synd och all falsk lära avslöjas. Vinpressen är det ställe där de mogna druvorna skall avge sin saft. Det är en bild av evangelium då Kristus genom sitt blod och sin försoning förvärvade frälsningen och sedan föder människor till andligt liv. Endast genom evangelium kan den rätta frukten och det rätta vinet komma. Profeten Jesaja beskriver Guds vingård på ett vackert sätt:

*Nu vill jag sjunga om min älskade,
min älskades sång om hans vingård:
Min älskade hade en vingård på en bördig bergskulle.
Han grävde upp den och rensade den från stenar
och planterade där ädla vinstockar.
Han byggde ett vaktorn mitt i den och högg ut ett presskar.
Sedan väntade han att den skulle bära äkta druvor... (Jes. 5:1f).*

2. Vingården förstördes av falska lärare

Jesus säger i vår text:

Sedan arrenderade han ut den till vinodlare och reste bort (v.33b).

Vinodlarna är alla de som blivit kallade att sköta Herrens vingård. Först var det Adam och hans efterkommande, patriarkerna. När Eva födde Kain blev hon glad och tänkte nog att Kain var säden som skulle trampa sönder ormens huvud. Ty hon sade: ”**Jag har fått en man, HERREN**” (1 Mos. 4:1). Så står det om man översätter direkt från grundtexten. Eva väntade på den man som skulle vara Herren själv. Men ännu var tiden inte inne. Istället kom djävulen att fresta Kain till avundsjuka och mord. Så blev Kain den förste som började att förstöra vingården. Han fick också många med sig. Så står Kain för den falska kyrkan i GT. Denna växte sig allt starkare, och när Noa byggde arken var det bara åtta personer kvar i Gus kyrka.

Att vingårdens ägare reste bort syftar på att han insatte arrendatorer, som skulle sköta vingården. Dessa vinodlare var tyvärr ofta som *Kain*. De brydde sin inte om Guds ord utan förfalskade det. Så är vinodlarna den långa raden av falska lärare och deras åhörare. De sköter inte vingården för Herrens skull utan endast till egen nytta och vinning. De lär det som bäst passar det mänskliga förnuftet. Ändå ser det ut som om de tillhörde kyrkan. De är ju i vingården och sköter om den. Men deras lära är inte rätt. De blandar Guds ord med sina egna idéer och de är i själva verket fiender till vinodlaren, alltså Guds fiender.

Till dessa onda arbetare hörde folket i *Sodom*, som inte ville lyssna på Lots predikan. De brydde sig inte om det sjätte budet utan levde i omoral och förbjuden synd. En annan sådan

ogudaktig ledare var kung *Saul*. Allt hade börjat väl, men så ville han inte ha tålmod och följa vad Gud hade bestämt, utan offrade på sitt eget sätt. Så vek Guds Ande ifrån honom och han blev kung Davids och kyrkans värste förföljare.

Efter kung *Salomos* tid delades riket på grund av att Salomo avföll i slutet av sitt liv, då han tog sig många hustrur från de hedniska folken. I *nordriktet* sattes avgudabilder upp i Betel och Dan och riket kom att översvämmas av Baalsprofeter. De skötte vingården mycket illa och många kungar följde efter, även måna kungar i judariket i söder. Därför fortsätter Jesaja sin vackra vingårdssång med orden:

Sedan väntade han att den skulle bära äkta druvor, men den bar vilddruvor. Och nu, Jerusalems invånare och Juda män, döm mellan mig och min vingård. Vad mer kunde man göra för min vingård än vad jag har gjort för den? Varför bar den vilddruvor, när jag väntade att den skulle bära äkta druvor? Nu ska jag låta er veta vad jag ska göra med min vingård: Jag ska ta bort stängslet, och den ska bli ödelagd. Jag ska bryta ner muren, och den ska bli nertrampad... Herren Sebaots vingård är Israels hus och Juda folk hans älsklingsplantering. Han väntade laglydnad men fann blodiga lagbrott, han väntade rättfärdighet men fann skriande orättfärdighet (Jes. 5:2-7).

Så förstördes vingården av de falska profeterna i GT och därefter av de falska lärarna på Jesu tid. När Gud sände ut sina trogna profeter för att samla in frukten blev de slagna och misshandlade. *Josef* såldes till Egypten, *David* jagades av kung *Saul* och sedan av sonen *Absalom* i dennes revolution, *Jeremia* blev kastad i en brunn och profeten *Jesaja* blev enligt traditionen söndersågad, *Daniel* kastades i lejongropen och hans tre vänner i den brinnande ugnen. Aposteln *Jakob* avrättades med svärd och diakonen *Stefanus* blev stenad. Jesus säger:

När skördetiden närmade sig, sände han sina tjänare till vinodlarna för att få sin del av frukten. Men vinodlarna tog fast hans tjänare. En slog de, en annan dödade de och en tredje stenade de. Återigen sände han andra tjänare, fler än de förra. Men de gjorde på samma sätt med dem (v. 35f).

Apostlar, profeter, herdar och lärare, präster och biskopar – alla sänds de ut av Herren för att samla in frukten, som är Guds frälsning för alla som genom tron tillhör den sanna kyrkan. De skall genom predikoämbetet få höra Guds saliggörande ord och blir styrkta av de heliga sakramenten. Sakramenten var i GT omskärelsen och påskalammet, i NT är det dopet, bikten och nattvarden. Men detta kan de falska lärarna inte tåla. De motarbetar och förföljer ständigt den sanna, rätttroende kyrkan både i GT och NT.

3. Vingården bär frukt genom Kristus

I denna svåra situation ser det ut som om kyrkan alldeles skulle gå under. Då sänder vingårdsmannen sin egen son. Han tänker att de ändå måste ha respekt för honom. Jesus säger:

Till sist sände han sin son till dem och sade: Min son kommer de att ha respekt för (v. 37).

Guds evige Son blev människa. Han som är Gud före all tid, lät sig nu födas i ett stall av jungfru *Maria*. Man skulle tro att folkets andliga ledare då skulle ha jublat: "Nu har Gud sänt Messias, Kristus, till världen!" Men Jesus säger:

Men när vinodlarna fick se sonen sade de till varandra: Här är arvtagaren! Kom, vi dödar honom så får vi hans arv. Och de tog fast honom, kastade ut honom ur vingården och dödade honom (v. 38f).

Jesus var inte en sådan Messias som passade fariséerna och de skriftlärde och inte heller folket. Efter brödundret ville de med våld göra Jesus till kung. Man ville ha en politisk ledare, som skulle kunna kasta av det romerska oket. Vingårdsmännens till synes kloka idéer om Messias var i grunden falska. Så ledde människans synd och ogudaktiga förnuft till att Jesus blev föraktad, pinad och dödad som en förbannelse på korset. Det såg ut som om ondskan för alltid hade triumferat. Nu hade vingården definitivt övertagits av de onda arbetarna, av

djävulen och hans anhang. Så såg det ut när den döde Jesus togs ner från korset och lades i en grav. Men djävulens seger var istället hans slutgiltiga undergång. Genom Jesu död och uppståndelse blev Satans huvud krossat. Jesaja skriver:

Det var Herrens vilja att slå honom och låta honom lida. När du gör hans liv till ett skuldoffer, får han se avkomlingar och leva länge, och Herrens vilja ska ha framgång genom hans hand (Jes. 53:10).

Jesus ställer nu en fråga till sina åhörare, översteprästerna och folkets ledare:

När nu vingårdens herre kommer, vad ska han då göra med dessa vinodlare?" De svarade honom: "Han ska ge de onda en ond död och arrendera ut vingården till andra vinodlare som ger honom frukten i rätt tid." (v. 40f).

De skrifflärda och översteprästerna visste att onda gärningar måste få sitt straff. De onda arbetarna, de falska lärarna som varit otrogna skall inte få vara kvar i vingården. Men för dem var det Jesus själv som var en falsk profet. De hatade honom därför att han gjorde anspråk på att vara Gud. De ville stena honom. Slutligen förmådde de med list och hot Pontius Pilatus att utfärda dödsdomen. De ansåg att Jesus var en hädare och gudsförsmädare, som verkligen förtjänade att dö. Men Jesus har därmed fått dem att fälla domen över deras egen ondska. Han visar utifrån Skriften att han är den rätte Sonen och att de är de falska lärarna. Han säger:

Har ni aldrig läst i Skrifterna: Stenen som husbyggarna förkastade har blivit en hörnsten. Herren har gjort den till detta, underbart är det i våra ögon. Därför säger jag er: Guds rike ska tas ifrån er och ges åt ett folk som bär dess frukt."

Jesus citerar här Guds ord för de skrifflärde. Orden är hämtade ur Ps. 118 där det står:

Stenen som husbyggarna förkastade har blivit en hörnsten. Herren har gjort den till detta, underbart är det i våra ögon. Detta är dagen som Herren har gjort, låt oss jubla och glädjas i dag! O, Herre, fräls! (Hosianna!) O, Herre, ge framgång! Välsignad vare han som kommer i Herrens namn! (Ps. 118:22-26).

Detta är också de ord som folket nyss hade ropat när Jesus red in i Jerusalem, som det berättas om i början av detta kapitel. Folket ropade då:

Hosianna, Davids son! Välsignad vare han som kommer i Herrens namn. Hosianna i höjden! (Matt. 21:9).

Hörnstenen var den viktigaste stenen när man byggde ett hus. Efter den måste alla andra stenar rätta sig. Nu säger Jesus till översteprästerna att han själv är den stenen. När han red in i Jerusalem på åsnan som en fattig, utblottad tjänare var det Herren själv, Messias, som kom till sin kyrka. Han är den hörnsten som hela kyrkan vilar på. Det är som Paulus skriver:

Ni är uppbyggda på apostlarnas och profeternas grund, där hörnstenen är Kristus Jesus själv. I honom fogas hela byggnaden samman och växer upp till ett heligt tempel i Herren, och i honom blir också ni sammanbyggda till en boning åt Gud genom Anden (Ef. 2:20ff).

Nu har Skriften själv förutsagt att denna hörnsten skall bli förkastad av byggningsmännen. De som skulle bygga vingården och bevara den förkastar vingårdens egen Herre, Kristus. Därför kommer Herren att förkasta dem. Jesus säger:

Därför säger jag er: Guds rike ska tas ifrån er och ges åt ett folk som bär dess frukt."

Han tar vingården ifrån dem och ger den till nya förbundets trogna herdar och lärare som skall samla Guds folk på apostlarnas och profeternas rätta grund. Därför skall vi jubla och glädjas över vår rätta hörnsten, Kristus. Därför går vi nu att fira påskens stora triumf, då segern över de onda vingårdsmännen förkunnas. Kvinnans säd har kommit och trampat sönder ormens huvud! Så är vi genom Kristi död försonade med Gud och genom hans uppståndelse rättfärdiggjorda i honom genom tron och dopet. Därför må vi jubla och glädja oss i Herren. Amen.

Bön. Lovad vare Gud och välsignad i evighet, som med sitt ord har tröstat, lärt, förmanat och varnat oss. Hans Helige Ande stadfäste ordet i våra hjärtan, att vi inte må vara glömska hörare, utan ordets görare, och så dagligen tillväxa i tro, hopp, kärlek och tålamod intill änden, och bli evigt saliga. Genom Jesus Kristus, vår Herre och Frälsare. *Amen.*

* Dagens latinska namn *Judica* (skaffa mig rätt) kommer från söndagens antifon (Ps. 43:1). Denna bibelvers lyder så på svenska och latin:

Skaffa mig rätt, o Gud,
ta dig an min sak!

Judica me, Deus,
et discerne causam meam.